

Masarykova základní škola, Brno, Kamenačky 3591/4

Preventivní program školy školní rok 2017 - 2018

1. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

o 1A Charakteristika školy

Masarykova základní škola je menší škola rodinného typu, leží v klidné čtvrti městské části Brno - Židenice. V jednom ročníku se nacházejí většinou dvě třídy, výjimku tvoří třetí ročník, kde jsou třídy celkem tři, a osmý ročník, kde je třída pouze jedna. V letošním školním roce, stejně jako vloni, má 1. stupeň více dětí než druhý – celkem 356 žáků. Celkový počet pedagogů je 24, dále máme 5 asistentů pedagoga a 5 vychovatelek ve školní družině. Na prvním stupni se nachází celkem 11 tříd, na druhém 7 tříd. Všichni učitelé 1. stupně znají všechny děti na 1. stupni a všichni učitelé z 2. stupně znají většinu dětí na 2. stupni. V budově druhého stupně mohou žáci o přestávkách využívat ping-pongový stůl, stůl na fotbal či místa k sezení na chodbách.

Na základě analýzy stavu (řešené ŠMP, pozorování učitelů, podněty ze schránky důvěry) se PPŠ zaměřuje na upevnování dobrých vztahů ve třídách, na udržení dobrých kolektivů. Je třeba výraznější práce třídních učitelů na 1. i 2. stupni. Vše nenásilně zařadit do běžné výuky i do třídnických hodin. Třídnické hodiny jsou velmi dobrou zbraní proti rizikovým projevům chování (RPCH) a školní neúspěšnosti. Je důležité připravit hlavní okruhy prevence (viz dále), jejich zařazení do výuky je však věcí jednotlivých učitelů – všech vyučujících na 1. stupni a na 2. stupni především vyučujících Ov, V kz, P ř, T V a třídních učitelů. Je nutné sledovat a zabraňovat záškoláctví (včetně ohrožování výchovy mládeže) ve spolupráci s VP. Snažíme se o rychlou a účelnou spolupráci mezi školním poradenským pracovištěm (VP, ŠMP, školní psycholog, speciální pedagog) a vedením školy. Dále je nutné zaměřit se na šikanu mezi dětmi, prevenci kyberšikany, prevenci kouření, prevenci používání návykových látek a prevenci kriminality (včetně delikvence a vandalismu), na zdravý životní styl (onemocnění HIV/AIDS, poruchy příjmu potravy, gambling atd.) a v neposlední řadě i na prevenci školní neúspěšnosti.

Riziková místa ve škole jsou WC, suterén u jídelny, spojovací chodba mezi 1. a 2. stupněm, chodby na 1. stupni (mnoho dětí) a schodiště.

○ 1B Preventivní strategie školy

Základem naší školní strategie jsou dobré vztahy mezi učiteli a žáky, spravedlivý přístup, otevřenost a komunikace, ať už mezi pedagogickými pracovníky navzájem, učiteli a žáky či učiteli a rodiči.

Největší podíl na prevenci mají práce třídní učitelé a jejich soustavné působení na třídní kolektiv i jednotlivce, a práce všech pedagogických pracovníků školy. Všichni pedagogičtí pracovníci jsou seznámeni s PPŠ a jeho principy dodržují.

Dalším pilířem prevence je zdravý životní styl.

V neposlední řadě je nutno dbát na slušné a ohleduplné chování, které se pomalu vytrácí.

ŠMP stanoví PPŠ, navrhuje akce, organizuje, objednává, vyhodnocuje. ŠMP pomáhá řešit problémy. Není zodpovědný za plnění PPŠ. ŠMP není schopen zpracovat preventivní témata v jednotlivých předmětech, kde jsou frekventována nejčastěji. To je úkolem vyučujících jednotlivých předmětů stanovených v PPŠ.

○ 1C Vnitřní informační zdroje školy

Činnost ŠMP:

- **objednává programy pro žáky u externích organizací:** spolupracujeme nejčastěji s PPP Brno, Sládkova 45, kde se jednou ročně každá třída 2. stupně zúčastní zvoleného preventivního programu, v případě potřeby zajišťuje Poradenské centrum také intervenční programy třídy přímo na míru. Dále máme navázanou spolupráci s Poradenským centrem Městské policie Brno, které realizuje programy pro 1. i 2. stupeň přímo ve škole.
- **zastřešuje a organizuje besedy:** vždy dle situace ve škole – podle toho, se kterým z typů rizikového chování se ve škole často setkáváme nebo které si žáci přejí (jednoduché dotazníky).
- **účastní se šetření rizikového chování žáků.** Šetření probíhá za přítomnosti ŠMP a další osoby/osob (VP, TU). Rozhovory s žáky vede ŠMP, pořizuje zápis do deníku ŠMP, který následně převádí do elektronické podoby a archivuje spolu s ostatní dokumentací. Zápis elektronicky zasílá vedení školy a výchovné poradkyni. V závažných případech svolává následně VP výchovnou komisi, kde je přítomen ŘŠ nebo jeho zástupce, VP, ŠMP a TU, případně zástupce z OSPOD a dalších organizací.
- **spolupracuje s učiteli:** ŠMP předává třídním učitelům nabídku preventivních programů, konzultuje s nimi rizikové chování žáků, v případě potřeby spolupracuje s třídním učitelem na řešení problému (vyšetřování, beseda s dětmi, analýza stavu ve třídě pomocí dotazníků, doporučuje vhodné řešení situace, předává kontakty na odborná pracoviště).

- **dodává materiály:** vedení školy, učitelům i žákům ŠMP dodává materiály, které si vyžádají nebo které jsou aktuální, např. podrobné informace ke konkrétnímu typu RCH, nové metodické pokyny k určitému typu RCH, změny v legislativě, dále různé nabídky poradenských center, které zároveň umísťuje na nástěnku „prevence rizikového chování“, která se nachází ve 2. patře budovy 2. stupně.
- **řeší problémy ze schránky důvěry:** ve škole máme umístěny celkem 2 schránky důvěry (jedna na 1. stupni v přízemí naproti schodům, druhou naleznete na 2. stupni ve vstupní hale). Obě jsou řádně označeny. Vybírají se průběžně, přibližně jedenkrát měsíčně. Vzkazy ze schránky archivuje ŠMP ve své dokumentaci, seznamuje s nimi vedení školy a následně problémy řeší s příslušnými třídními učiteli ve spolupráci s VP. Se všemi citlivými informacemi je obezřetně zacházeno, věc se řeší s ohledem na autora vzkazu. V případě anonymních vzkazů, kterých je většina, se většinou podaří během rozhovorů s žáky odhalit a problém začít řešit.
- spolupracuje se všemi pracovníky školy, žáky i rodiči
- omezuje u dětí hrubé chování zejména na chodbách o přestávkách, stejně jako ostatní učitelé při dohledech nad žáky

Žákovská knihovna

- žákům je k dispozici žákovská knihovna umístěna v prostorách školního klubu. Výpůjční doba je vždy hodinu týdně nebo po domluvě. Knihovnu v současné době spravuje Mgr. Miloslava Šimková.

Školní klub

- žáci mohou v průběhu volných hodin navštěvovat školní klub, kde mají přístup k počítačům s internetovým připojením. Nad žáky v klubu vykonává dohled pedagogický pracovník určený zástupkyní ředitele školy.

Školní poradenské pracoviště

- Školní poradenské pracoviště (ŠPP) na MZŠ Kamenačky je zřízeno od 1.9.2016. Hlavním úkolem ŠPP je poskytování poradenských a konzultačních služeb žákům, jejich zákonným zástupcům a pedagogům.
- Za poskytování poradenských služeb na škole zodpovídá ředitel školy, případně jím pověřený zástupce ředitele.

- Odbornou a metodickou podporu poradenským pracovníkům ve škole poskytují pedagogicko- psychologické poradny, speciální pedagogická centra a střediska výchovné péče.

Mgr. Karla Poláčková
Vedoucí ŠPP, výchovná poradkyně
kpolachova@mzskamenacky.cz
tel.: 548 426 017, 702 104 508

Mgr. Lenka Černá
školní psycholožka
lcerna@mzskamenacky.cz
tel.: 548 426 020

Mgr. Tereza Langová
školní metodik prevence
tlangova@mzskamenacky.cz
tel.: 548 426 017, 708 192 774

Mgr. Klára Tomanová
Speciální pedagog
ktomanova@mzskamenacky.cz
tel.: 548 426 013

o 1D Vnější informační zdroje školy

Web

- o stránky školy: www.zskamenacky.cz
- o prevence rizikového chování <http://zskamenacky.cz/skola/prevence-rizikoveho-chovani/>
- o výchovné poradenství: <http://zskamenacky.cz/skola/vychovne-poradenstvi/>
- o Sociální síť organizací a odborných zařízení, na které se mohou obracet o informace a pomoc pedagogové, žáci i rodiče:
http://poradenskecentrum.cz/dokumenty%202013/Adres%C3%A1%C5%99_JMK.pdf

2. BEZPEČNÁ ŠKOLA

• 2A Školní řád

Školní řád není přílohou PPŠ. Tvoří samostatný dokument školy a je platný od 4. 9. 2015. Naleznete jej na úřední desce školy a na webových stránkách v sekci škola – dokumentace školy: <http://zskamenacky.cz>. Školní řád je podrobně zpracovaný, vyjmenovává práva a povinnosti žáků, práva a povinnosti rodičů, práva a povinnosti školy, je v něm uvedena školní preventivní strategie, dále popisuje postup školy při výskytu omamné látky ve škole, věnuje se též příchodu a odchodu žáků, režimu při akcích mimo školu, vymezuje vstup do odborných učeben, zabezpečení majetku, omlouvání absencí včetně sankcí. Součástí školního řádu je i hodnocení výsledků žáků, tj. prospěch i chování. Každá třída má založený kázeňský deník, který je uložen na sekretariátu školy. Do deníku se píše jednak zapomenuté úkoly a pomůcky, jednak kázeňské prohřešky. Kázeňský deník slouží třídnímu učiteli jako podklad pro udělování výchovných opatření. Je na zvážení

každého třídního učitele, kde si stanoví hranici pro konkrétní stupeň výchovného opatření. O závažnějších kázeňských opatřeních se hlasuje na pedagogické radě.

- **2B Krizový plán školy**

Krizový plán školy je podrobně zpracován v příloze 1.

- **2C Riziková místa školy**

Riziková místa ve škole jsou WC, suterén u jídelny, spojovací chodba mezi 1. a 2. stupněm, chodby na 1. stupni (mnoho dětí) a schodiště. Dohledy na chodbách vykonávají pedagogové. V suterénu u jídelny dohled není, žáci sem během dopoledne nesmějí, dohlíží na to pedagog mající dohled v přízemí. Během obědů má chodbu u jídelny na starosti pedagog, který vykonává dohled v jídelně. Spojovací chodba mezi 1. a 2. stupněm je riziková, protože je velmi dlouhá. Dveře do spojovací chodby musí zůstat otevřené po celou dobu vyučování. Pedagogové při dohledu procházejí celou chodbou. Učitelé dle možností kontrolují WC, dbají na to, aby se zde žáci nezdržovali delší dobu, než je nutné. Riziková místa byla vytipována na základě zkušeností jednotlivých pedagogů během dohledů. Při vzniku problémové situace ji řeší pedagog přítomný na dohledu. Pokud se stane něco závažného, poprosí kolegu, který je v např. v kabinetě, aby za něj dohled převzal, a danou situaci řeší. Jedná se hlavně o úrazy či konflikty mezi žáky. Pokud situaci pedagog vyhodnotí jako závažnou, uvědomí ihned TU daného žáka a ŘŠ nebo jeho zástupce.

Pokud mají žáci odpolední vyučování, mají dvě možnosti. Buď stráví volnou hodinu mimo školu, nebo jdou do školního klubu, který je umístěn v přízemí budovy 2. stupně. Do školního klubu žáka přihlašuje na začátku školního roku jeho zákonný zástupce, žák dostane průkazku. Ve školním klubu je v danou hodinu přítomný pedagog dle předem daného rozpisu, který zapisuje odchody a příchody žáků. Neprobíhá zde řízená činnost. Žáci mají možnost využít sedm počítačů, deskové hry, knihy a časopisy.

3. CÍLE A STRUKTURA PPŠ

- **3A Cíl PPŠ**

a) všeobecné, dlouhodobé:

- **co** - obecná informovanost o nebezpečí rizikového chování, obeznámit děti, příp. jejich rodiče s významem slov: šikana, kyberšikana, záškoláctví, rasismus a xenofobie, syndrom CAN, poruchy příjmu potravy, užívání návykových látek - alkohol, cigarety, drogy; kriminalita a další. Minimalizovat riziková místa ve škole. Minimalizovat výskyt

rizikových jevů. Řídit se krizovým plánem. Vést děti ke zdravému životnímu stylu - hodiny Tv, VkZ (výchova ke zdraví), PŘ a Ov. Předcházet školní neúspěšnosti.

Předcházení školní neúspěšnosti ve všech ročnících a u všech žáků se snažit v dětech budovat zdravé sebevědomí. Snažit se hledat oblast učiva, v nichž žák vyniká. Dopřát žákům radost z úspěchu a dobře vykonané práce. Tyto cíle se snažíme naplňovat během školní výuky, na mimoškolních akcích, ve školní družině i v kroužcích pořádaných pedagogickými pracovníky školy.

5. či 6. třída – přechod do budovy 2. stupně, snaha třídních učitelů ve spolupráci se školním psychologem o vybudování dobrých kolektivů a zamezení rizikového chování, dbát na samostatnost, ohleduplnost a zodpovědnost, nevymezovat se proti ostatním třídám, ale naopak s nimi komunikovat a spolupracovat.

Volnočasové aktivity pro **1. stupeň** - nabídka kroužků: keramika, základy práce s PC, různé sportovní kroužky, školní klub i pro 2. stupeň apod. - zabezpečí vedoucí vychovatelka ve spolupráci s vedením školy, **2. stupeň** – kroužky.

6. - 9. třída – alkohol, drogy, besedy v třídnických hodinách, celoročně. Je třeba používat alternativní a zajímavé techniky. Dále ve výuce VkZ a OV, využívat výletů a škol v přírodě.

6. – 9. třída – kyberšikana, seznámit děti s nástrahami internetu, naučit je prakticky se chránit proti možné kyberšikaně, zneužití hesla, krádeže identity na sociálních sítích. Zařadit mezilidské vztahy, přehled životních rizik společenské vztahy, spolupráci ve skupině, modely chování v krizových situacích a nácvik chování.

Ve výuce **občanské výchovy** zařadit právní odpovědnost, znalost dokumentů upravujících lidská práva, odmítání brutality, rasismu a násilí, dále zařadit mezilidské vztahy, přehled životních rizik společenské vztahy, spolupráci ve skupině, modely chování v krizových situacích a nácvik chování, zdravý životní styl hlavně z hlediska civilizačních chorob, jak jíst apod.

V **tělesné výchově** dbát na pohybové aktivity a rozvíjet je, naučit děti, jak je důležitý pohyb pro plnohodnotný a zdravý život člověka, seznámit je s různými sportovními aktivitami

Ve výuce **přírodopisu** rovněž zařadit zdravý životní styl, co je jeho podstatou, jak poznám vhodné a nevhodné životní návyky, co jsou to drogy (navázat na program)

Celoroční **volnočasové aktivity** pro 2 stupeň: stolní tenis, práce na PC.

- **jak** - nástěnky, besedy, specializované programy, denně při výuce v rámci vzdělávacího programu (velmi vhodné jsou hodiny Ov. Vkz), hledat nové atraktivní metody výuky, třídnické hodiny, zaměřit se na zdravý životní styl (pohyb, omezit nápoje s cukrem a

kofeinem, otužování, znalost rizik – Př, Tv), vztahy v kolektivu, sledovat příznaky šikany, nabídnout volnočasové aktivity a programy ve spolupráci s PPP Sládkova, vzájemně spolupracovat se ŠMP, VP a společně. Trénovat sociální dovednosti žáků – sebekontrola, budovat v dětech zdravé sebevědomí a schopnost objektivně zhodnotit své dovednosti, jak odolat tlaku vrstevnické skupiny, trénovat komunikativní dovednost, jak se bránit, hlavně v hodinách OV a TV.

Od 1. třídy učitelé ve svých třídách vedou veškeré vzdělávání a výchovu tak, aby žáci během docházky na 1. stupeň získali povědomí o zdraví jako základní lidské hodnotě, měli povědomost o tom, že každé jednání, které ohrožuje nebo poškozuje práva druhých je protiprávní, znali základní způsoby odmítání návykových látek ve styku s vrstevníky.

Žáci během docházky na 2. stupeň získají povědomí nebezpečí o návykových látkách, naučí se, jak je odmítat. Měly by být schopny přijímat odpovědná rozhodnutí, znát životní rizika.

- **kdo na 1. stupni** - nejlepší prevenci dělají učitelé na 1. stupni při výuce (např. prvouka či tělesná výchova). Koordinují s vedoucí učitelkou 1. stupně, ŠMP a ŘŠ
- **kdo na 2. stupni** – všichni pedagogičtí pracovníci, větší důraz na prevenci a zdravý životní styl se pak objevuje v hodinách Př, Ch, Tv, VkZ, Ov, třídní učitelé v třídnických hodinách, na výletech, školách v přírodě, při doprovázení dětí na různé programy, při řešení problémů šikany a dalších, ve spolupráci s ŠMP, VP a vedením školy.
- **proč** - není nic horšího než nevědět a když vědět, tak nic nedělat. Cíle PPS se musí stát cíly všech učitelů, působení by mělo být systematické a neodpuzející
- **aktivity ŠMP** – viz výše

b) konkrétní, krátkodobé

- zaměřit se na prevenci šikany a kyberšikany
- upevnování dobrých vztahů ve třídách
- udržení dobrých kolektivů
- prevence záškoláctví
- prevence školní neúspěšnosti

Vše se děje se souhlasem ředitele školy, který musí být vždy informován nejdříve.

- **3B Zaměření PP pro cílovou skupinu – žáci**

Potřeby žáků jsou analyzovány:

- Prostřednictvím krátkých dotazníků na konci/začátku školního roku, kde si mohou žáci zvolit téma, o kterém by se následující rok chtěli dozvědět více, metodik prevence tak může tyto výsledky zohlednit při tvorbě PPŠ a objednávání programů pro další školní rok. Metodik prevence může dotazník zaměřit i na konkrétní typ rizikového chování, aby si zmapoval situaci ve třídě nebo ve škole. Více v části *monitoring a evaluace*. Všechny dotazníky i ankety vyhodnocuje metodik prevence.
- Na třídnických hodinách na začátku školního roku – třídní učitel dostane od metodika prevence seznam preventivních programů, kterých se žáci mohou zúčastnit, i se stručným popisem. Třída si vybere program, který ji zajímá. ŠMP program objedná.
- Metodik prevence má díky různým šetřením ve třídách přehled o typech rizikového chování vyskytujícím se ve větší míře. Může tedy konkrétně zacílit preventivní programy na další školní rok.

- **3C struktura ŠVP s ohledem na preventivní aktivity – součást PPŠ pro cílovou skupinu žáků**

ZÁŠKOLÁCTVÍ

- Postup školy při řešení záškoláctví je podrobně popsán ve školním řádě a zároveň je součástí Krizového plánu školy (příloha PPŠ)

Záškoláctví						
ročník	předmět	téma	cíl	Časová dotace (vyuč. hodina)	pedagog	forma
1.-9.	Třídnická hodina	Záškoláctví	seznámit se školním řádem – s pravidly omlouvání absencí, postihy za neomluvené hodiny, jak (ne)řešit problémy	1 hodina	TU	výklad, diskuse, příběh
7.	Občanská	Vandalismus	poukázat na	1 hodina	Vyučující	Výklad,

	výchova		možné důsledky rozvinutého záškoláctví		OV	diskuze
--	---------	--	---	--	----	---------

ŠIKANA, AGRESE

- Program proti šikanování je podrobně popsán v Krizovém plánu školy (příloha PPŠ)

Šikana a agrese						
roč- ník	předmět	téma	cíl	Časová dotace (vyuč. hodina)	pedagog	forma
2.	Prvouka	Pravidla chování	ujasnit si pravidla chování v třídním kolektivu i mimo něj – tolerance, ohleduplnost, každý jsme jiný, nečiňme druhým to, co nechceme, aby druzí činili nám, jak řešit konflikt	1 hodina	Vyučující prvouky	Výukový rozhovor, samostatná práce
3.	Prvouka	Snášlivost, problémy lidské neshášenlivosti	na základě příběhů a vlastních zkušeností žáků probrat téma lidské (ne)snášlivosti	1 hodina	Vyučující prvouky	Výukový rozhovor, příběh
4.	Prvouka	Respektování druhých a řešení problémů	pochopit, co znamená respektovat druhé a jakou formou se dají řešit problémy	2 hodiny	Vyučující prvouky	Výukový rozhovor a samostatná práce
4. a 5.	Informatika	Zásady bezpečnosti práce a zdravotních rizik dlouhodobého využívání PC	upozornit na pravidla používání počítačů a rizika s tím spojená (kyberšikana,	2 hodiny	Vyučující informatiky	Výukový rozhovor, film

			agrese, zdraví, netolismus)			
5.	Informatika	Ochrana osobních dat	poučit žáky, jakým způsobem si na internetu chránit citlivá osobní data	4 hodiny	Vyučující informatiky	Výklad, samostatná práce
5.	Přírodověda	Brutalita a jiné formy násilí	Seznámení se s tématem – jak poznat a bránit se násilí	1 hodina	Vyučující přírodověd	Výukový rozhovor, scénky
6.	Informatika	Nebezpečí komunikace prostřednictvím elektronických médií, nebezpečný internet	cílem je žáky seznámit s nebezpečím komunikace přes elektronická média, s riziky spojenými s pohybem na síti, co nikdy nezveřejňovat na sociálních sítích a proč	1 hodina	Vyučující informatiky	Výukový rozhovor, diskuze
6.	Občanská výchova	Tolerance/intolerance	Seznámení se s tématem	2 hodiny	Vyučující OV	Skupinová práce, diskuze, výukový rozhovor
6.	Výchova ke zdraví	Násilné chování	Jak ho rozpoznat a bránit se mu	1 hodina	Vyučující VkZ	Hraní rolí, výukový rozhovor
6.	Výchova ke zdraví	Šikana a jiné projevy násilí	Seznámení se s tématem	1 hodina	Vyučující VkZ	Výukový rozhovor, výklad
6.	Výchova ke zdraví	Skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání	Seznámení se s tématem	1 hodina	Vyučující VkZ	Skupinová práce, výklad
6.	Výchova ke zdraví	Sebeobrana a vzájemná pomoc v rizikových situacích a v ohrožení	Seznámení se s tématem, naučit se jak se zachovat v rizikové situaci	1 hodina	Vyučující VkZ	Výklad, hra
6.	Výchova ke zdraví	Násilné chování, trestná činnost	Seznámení se s tématem	1 hodina	Vyučující VkZ	Výklad, diskuze, film
6.	Výchova	Násilí mířené	Seznámení se	1 hodina	Vyučující	Výklad,

	ke zdraví	proti sobě samému, rizikové chování	s tématem, psychohygien a		VkZ	diskuze, práce ve skupinách
6.	Výchova ke zdraví	Sebeovládání, zvládání problémových situací	Seznámení se s tématem, trénink sebeovládání a nabídka zklidňujících technik a relaxace	1 hodina	Vyučující VkZ	Hraní rolí, diskuze
7.	Občanská výchova	Šikana	Rozšíření vědomostí; jak se bránit; jak se zachovat, když vím, že je někomu ubližováno	1 hodina	Vyučující OV	Výukový rozhovor, brainstorming, skupinová práce
7.	Občanská výchova	Tolerance – intolerance	Rozšíření vědomostí	2 hodiny	Vyučující OV	Výukový rozhovor, diskuze
8.	Občanská výchova	Tolerance – intolerance, Problémy lidské snášenlivosti	Rozšíření vědomostí	2 hodiny	Vyučující OV	Diskuze, samostatná práce
Spolupráce s PPP Brno, Sládkova (Preventivní programy objednáva po konzultaci s TU metodik prevence v období daném PPP).						

RIZIKOVÉ SPORTY A RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V DOPRAVĚ

Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě						
ročník	předmět	téma	cíl	Časová dotace (vyuč. hodina)	pedagog	forma
1.	Prvouka	Když jde Ája do školy	bezpečná cesta do školy a zpět, chování na silnici...	2 hodiny	Vyučující prvouky	výukový rozhovor, práce ve dvojicích, hra
2.	Prvouka	Bezpečná cesta do školy	zásady dopravní výchovy	2 hodiny	Vyučující prvouky	výukový rozhovor, skupinová práce
2.	Prvouka	Dopravní značky	Poznat základní dopravní značení	1 hodina	Vyučující prvouky	Výklad, hra
3.	Prvouka	Cesta do školy	Dopravní značení kolem školy	1 hodina	Vyučující prvouky	Výukový rozhovor, práce ve dvojicích
3.	Prvouka	První pomoc	povinnost poskytnout první	2 hodiny	Vyučující prvouky	hraní rolí, výukový

			pomoc, důležitá telefonní čísla, zásady hygieny a bezpečnosti			rozhovor, samostatná práce
4.	Tělesná výchova	Význam sportu pro zdraví člověka	Pochopit zdravotní i psychohygienický význam sportu	1 hodina	Vyučující TV	brainstorming, skupinová práce
6.	Výchova ke zdraví	Ochrana zdraví při sportu	Bezpečnost, ochranné pomůcky při sportu, základy první pomoci	1 hodina	Vyučující VkZ	výukový rozhovor, video
6.	Výchova ke zdraví	Bezpečnost v dopravě	Uvedení do tématu	1 hodina	Vyučující VkZ	brainstorming, skupinová práce, diskuse
6.	Výchova ke zdraví	Rizika silniční a železniční dopravy	Uvedení do tématu	1 hodina	Vyučující VkZ	samostatná práce, diskuse, hra
6.	Výchova ke zdraví	Vztahy mezi účastníky silničního provozu, zvládnání agresivity	Uvedení do tématu	1 hodina	Vyučující VkZ	hraní rolí
6.	Výchova ke zdraví	Doping ve sportu	Uvedení do tématu	2 hodina	Vyučující VkZ	Film Fair play, následná diskuse
8.	Občanská výchova	Porušování předpisů v silničním provozu	Uvedení do tématu	1 hodina	Vyučující OV	brainstorming, výukový rozhovor, skupinová práce
9.	Občanská výchova	Rizikové chování v dopravě	agresivní jízda, jízda pod vlivem alkoholu, drog a následky takového chování	1 hodina	Vyučující OV	skutečné případy a následná diskuse

Spolupráce s Městskou policií Brno

- 4. ročník „Empík cyklista“. Jedná se o celoroční dopravní soutěž, kdy jsou žáci za využití různých interaktivních pomůcek ve třech dvouhodinových blocích teoretické přípravy a třech samostatných hodinách praktické jízdy na dopravním hřišti, připravování na možnost samostatné účasti v silničním provozu.
- 3. Ročník – Dopravní výchova

RASISMUS, XENOFOBIE

Rasismus, xenofobie						
ročník	předmět	téma	cíl	Časová dotace (vyuč. hodina)	pedagog	forma
4.	Prvouka	Respektujeme druhé	ukázat žákům rozdílné národy, které se liší kulturou, barvou pleti, původem atd. a vysvětlit, že žádný národ nemůže být nadřazen tomu druhému a všechny kultury by se měly vzájemně respektovat, seznámit žáky s projevy rasismu a xenofobie v minulosti a dnes	1 hodina	Vyučující prvouky	výukový rozhovor, samostatná práce
6.	Občanská výchova	Rasismus a xenofobie	vysvětlit oba pojmy, uvést příklady projevů rasismu a xenofobie z minulosti	1 hodina	Vyučující OV	výklad, diskuse, samostatná práce
8.	Občanská výchova	Tolerance, rasismus, xenofobie, extremismus	se žáky zopakovat uvedené pojmy, uvést příklady rasistického a extrémistického chování	4 hodiny	Vyučující OV	výukový rozhovor, diskuse, audiovizuální lekce na jsns.cz

NEGATIVNÍ PŮSOBNÍ SEKT

Negativní působení sekt						
ročník	předmět	téma	cíl	Časová dotace (vyuč. hodina)	pedagog	forma
4.	Prvouka	Sekty	vysvětlit žákům rozdíl mezi náboženstvím a sektou, uvést rizika, následky, příklady sekt v ČR	1 hodina	Vyučující prvouky	výklad, výukový rozhovor, skupinová práce
6.	Výchova ke zdraví	<u>Nebezpečí sekt</u>	zopakovat, co je sekta, uvést, proč jsou sekty	1 hodina	Vyučující VkZ	výklad, skupinová práce

			nebezpečné, příklady sekt v ČR			
9.	Občanská výchova	<u>Náboženství x sekty</u>	vysvětlit žákům rozdíl mezi náboženství a sektou, uvést rizika, příklady	2 hodiny	Vyučující OV	výukový rozhovor, diskuse, video

SEXUÁLNÍ RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ

Sexuální rizikové chování						
ročník	předmět	téma	cíl	Časová dotace (vyuč. hodina)	pedagog	forma
4.	Prvouka	Rodina, partnerské vztahy, sexuální výchova	zaměřit se na téma vztahů, rodiny, rozdílnost pohlaví	1 hodina	Vyučující prvouky	výukový rozhovor, samostatná práce
6.	Výchova ke zdraví	Sexualita jako součást formování osobnosti, zdrženlivost, promiskuita, předčasná sexuální zkušenost, problémy těhotenství a rodičovství mladistvých	Uvedení do tématu	2 hodiny	Vyučující VkZ	výukový rozhovor, diskuse, práce ve dvojicích
6.	Výchova ke zdraví	Problematika sexuality a zákonů	věková hranice pro beztrestný pohlavní styk	1 hodina	Vyučující VkZ	výklad, samostatná práce, diskuse
6.	Výchova ke zdraví	Prevence zneužívání prostřednictvím elektronických médii	Uvedení do tématu	1 hodina	Vyučující VkZ	výukový rozhovor, samostatná práce, video Seznam se bezpečně
6.	Výchova ke zdraví	Poruchy pohlavní identity	Uvedení do tématu	1 hodina	Vyučující VkZ	brainstorming, diskuse
8.	Občanská výchova	Lidská sexualita	morální a bezpečné sexuální chování,	2 hodiny	Vyučující OV	diskuse, projekt k tématu

			plánované rodičovství			
9.	Občanská výchova	Sexuální výchova	partnerské vztahy, rodičovství, těhotenství, porod, péče o dítě, prostituce, pornografie	4 hodiny	Vyučující OV	výukový rozhovor, diskuse, hraní rolí

PREVENCE V ADIKTOLOGII

Prevence v adiktologii						
ročník	předmět	téma	cíl	Časová dotace (vyuč. hodina)	pedagog	forma
1.	Prvouka	Zdravý způsob života	vést žáky ke zdravému způsobu života, vědět, co je zdravé/nezdravé v každodenním životě (kouření, alkohol)	1 hodina	Vyučující prvouky	výukový rozhovor, skupinová práce, samostatný práce
2.	Prvouka	Jak si chránit své zdraví (kouření, alkohol)	seznámit žáky s tím, jak si chránit své zdraví (co je škodlivé na alkoholu a kouření)	1 hodina	Vyučující prvouky	výukový rozhovor, skupinová práce, samostatná práce
3.	Prvouka	Návykové látky – cigarety, alkohol, léky, drogy	seznámit žáky se základními pojmy, jak drogy poškozují zdraví, nácvik odmítání drogy – říkat „ne, nechci.“	1 hodina	Vyučující prvouky	hraní rolí, výukový rozhovor
4.	Prvouka	Návykové látky – cigarety, alkohol, léky, drogy	seznámit žáky s riziky zneužívání návykových látek (zdravotní a sociální rizika), nácvik odmítání drog	1 hodina	Vyučující prvouky	výukový rozhovor, hraní rolí
5.	Přírodověda	Návykové látky	prevence	1 hodina	Vyučující přírodovědy	modelové situace –

						odmítání návykových látek
6.	Občanská výchova	Návykové látky – cigarety, alkohol, léky, drogy	prevence experimentování a užívání návykových látek, umět odmítnout	2 hodiny	Vyučující OV	výukový rozhovor, hraní rolí, skupinová práce
6.	Výchova ke zdraví	Rizikové chování (alkohol, aktivní a pasivní kouření, nebezpečné látky a předměty, negativní vliv zneužívání návykových látek na zdraví člověka)	Uvedení do tématu	3 hodiny	Vyučující VkZ	brainstorming, výukový rozhovor, hraní rolí, plakát
8.-9..	Občanská výchova	Návykové látky v celé šíři	sociální i zdravotní rizika zneužívání, odmítání všech závislostí (alkoholu, cigaret, drog, netolismu, gamblingu), hledat lepší řešení, nabízet život bez „berliček“, rozvoj závislosti	2 hodiny	Vyučující OV	Výukový rozhovor, film, diskuze
Spolupráce s PPP Brno, Sládkova (Preventivní programy objednáva po konzultaci s TU metodik prevence v období daném PPP).						

SPEKTRUM PORUCH PŘÍJMU POTRAVY

Spektrum poruch příjmu potravy						
ročník	předmět	téma	cíl	Časová dotace (vyuč. hodina)	pedagog	forma
2.	Prvouka	<u>Zásady</u>	seznámit se	2 hodiny	Vyučující	výukový

		<u>zdravé výživy, správná skladba jídelníčku</u>	zásady zdravé výživy a správnou skladbou jídelníčku		prvouky	rozhovor, samostatná práce
3.	Prvouka	<u>Zdravé jídlo, správné stravovací návyky, pohyb</u>	seznámit žáky se zdravou výživou, správnou skladbou jídelníčku, správnými stravovacími návyky doplněné pohybem	1 hodina	Vyučující prvouky	výukový rozhovor, skupinová práce
4.	Prvouka	<u>Zdravý životní styl (výhody zdravého člověka, činnosti vedoucí ke zdraví, prosazování zdravého životního stylu ve škole) a poruchy příjmu potravy</u>	vést žáky ke správnému způsobu stravování a zároveň poukázat na poruchy příjmu potravy	1 hodina	Vyučující prvouky	výukový rozhovor, samostatná práce
5.	Přírodopis	<u>Poruchy příjmu potravy</u>	žáky seznámit s poruchami příjmu potravy – anorexií a bulimií	1 hodina	Vyučující přírodopisu	výukový rozhovor, samostatná práce
5.	Tělesná výchova	<u>Jak Nehubnout</u>	seznámit žáky se správným způsobem formování postavy x anorexie, bulimie	1 hodina	Vyučující TV	výukový rozhovor, cviky na formování postavy
6.	Výchova ke zdraví	<u>Poruchy příjmu potravy</u>	seznámit žáky s bulimií a anorexií	2 hodiny	Vyučující VkJ	brainstorming, výklad, diskuse, video
8.	Přírodopis	<u>Anorexie a bulimie</u>	prohloubit znalosti o anorexii a bulimii, o zdravotních a psychických	2 hodiny	Vyučující přírodopisu	výukový rozhovor, diskuse, video

OKRUHY PORUCH A PROBLÉMŮ SPOJENÝCH SE SYNDROMEM CAN

Okruhy poruch a problémů spojených se syndromem CAN						
ročník	předmět	téma	cíl	Časová dotace (vyuč. hodina)	pedagog	forma
2.	Prvouka / třídnická hodina	<u>Chováme se bezpečně</u>	vysvětlit žákům přiměřeně k jejich věku, jak to vypadá, když je nějaké dítě týrané	1 hodina	TU	výukový rozhovor, skupinová práce
4.	Prvouka / třídnická hodina	<u>Chováme se bezpečně</u>	uvědomit si vážnost tématu; nácvik reakcí na podezření, že spolužák je týrán/zneužíván; žáci jsou schopni rozpoznat riziko sexuálního zneužívání a týrání; co je to sexuální zneužívání – umět říct, co je vhodné a co je mimo normu, jak vypadá týrání, druhy – symptomy; vědět, kam se v případě potřeby obrátit	1 hodina	TU	výukový rozhovor, nácvik reakcí
6.	Výchova ke zdraví	<u>Sexuální zneužívání a jeho formy</u>	Rozpoznat riziko sexuálního zneužívání a sexuální kriminality, naučit se, jak se bránit a říct si o pomoc	4 hodiny	Vyučující VkJ	výukový rozhovor, práce ve dvojicích. Diskuze, samostatná práce
9.	Občanská výchova	<u>Týrání a sexuální zneužívání</u>	Uvedení do problematiky, možnosti pomoci	1 hodina	Vyučující OV	diskuse, výklad, film

- **3D Rozvoj sociálních dovedností**

Jedná se o průřezové téma, nelze jej vydefinovat samostatně a konkrétně uvést časovou dotaci. Téměř v každé hodině je nějaký čas věnovaný některému pojmu, který lze zařadit do obecné kategorie sociálních dovedností:

- mezilidské vztahy, komunikace a kooperace
- respektování sebe sama i druhých
- přijímání názoru druhého
- empatie
- chování podporující dobré vztahy
- aktivní naslouchání
- dialog
- efektivní a asertivní chování
- vztahy a pravidla soužití komunit
- komunikace a kooperace v různých situacích
- dopad vlastního chování a jednání
- vztahy ve dvojicích: kamarádství, přátelství, láska, partnerské vztahy, manželství, rodičovství

- **3E Self management dovednosti**

Jedná se o průřezové téma, nelze jej vydefinovat samostatně a konkrétně uvést časovou dotaci. Téměř v každé hodině je nějaký čas věnovaný některému pojmu, který lze zařadit do obecné kategorie sociálních dovedností (minimalizace stresu, motivace ke studiu, nahrazování rizikových vzorců chování, kritické myšlení, kreativní myšlení, řešení problémů, rozhodování apod.)

- **Výchovné a vzdělávací strategie**

Cíleným působením učitelů a ostatních pedagogických pracovníků pomáháme žákům utvářet základní hodnoty a dovednosti důležité pro jejich osobnostní rozvoj, který je charakterizován klíčovými kompetencemi.

1. **Kompetence k učení**
2. **Kompetence k řešení problémů**
3. **Kompetence komunikativní**
4. **Kompetence sociální a personální**
5. **Kompetence občanské**
6. **Kompetence pracovní**

- **3F STRATEGIE PŘEDCHÁZENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI**

- 1. – 9. ročník - učitelé ve všech předmětech ve svých žácích posilují zdravé sebevědomí, snaží se jim dopřát radost z úspěchu. Zároveň učí žáky uvědomovat si své silné i slabé stránky a hledat prostor ke zlepšení. Stejně hodnoty se snaží naplňovat všichni pedagogičtí pracovníci školy (asistenti pedagogů, vychovatelky ŠD, vedoucí kroužků). Učitelé se snaží o takovou nabídku učebních metod, aby byly pro žáky atraktivní a efektivní. Žáci či jejich rodiče mohou požádat učitele o konzultace a metodické vedení k domácí přípravě. Rodiče jsou o známkách svých dětí informováni od letošního školního roku prostřednictvím tzv. elektronických žákovských knížek v rámci systému Bakaláři. Dále mohou kontaktovat učitele a dotázat se na úspěšnost svých dětí (telefonicky, emailem, osobně, písemně pomocí vzkazů v žákovské knížce, v rámci hovorových hodin či třídních schůzek). Vyučující průběžně sledují školní úspěšnost svých žáků. U žáků se závažnějšími obtížemi s učivem či metodami výuky vyučující kontaktuje vedoucí školního poradenského pracoviště (ŠPP) a ve spolupráci s pověřenými členy ŠPP vypracovává Plán pedagogické podpory (PLPP). Pokud z vyhodnocení PLPP vyplývá, že u žáka nedošlo ke zlepšení, je žák následně odeslán na komplexní vyšetření do ŠPZ. Dále se se žákem pracuje dle doporučení ŠPZ.
- 1. – 9. ročník – Projekt statutárního města Brna „Prevence školní neúspěšnosti na základních školách ve městě Brně“
- 1. ročník – Depistáž SPU (diagnostika případných percepčních oslabení) – v průběhu druhého pololetí provede pověřený pracovník ŠPP
- 2. ročník – Depistáž – diagnostika případného rozvoje vývojových poruch učení – u žáků vybraných TU provede depistáž pověřený pracovník ŠPP
- 1. – 5. ročník – Dys klub – jde o volnočasový klub, který organizuje speciální pedagog. Zaměřuje se na reedukaci SPU a percepčních dovedností.

- **3G Externí zajištění PP vzhledem k cílové skupině žáků**

Naše škola spolupracuje s externími organizacemi:

- **Dlouholetá spolupráce s PPP Brno, Sládkova**, která zajišťuje pro žáky druhého stupně preventivní programy ve svém centru. V případě potřeby nám pro třídy realizují i intervenční programy. Seznam preventivních programů v poradenském centru školní rok 2017/2018: (bude objednáno v 9/2017)
 - **6. A**
 - **6. B**
 - **7. A**
 - **8. A**
 - **8. B**
 - **9. A**
 - **9. B**
- **Spolupráce s Poradenským centrem Městské policie Brno**
 - **4. A, 4. B – Empík cyklista**: Jedná se o celoroční dopravní soutěž 4. tříd, kdy jsou žáci, za využití různých interaktivních pomůcek, ve třech dvouhodinových blocích teoretické přípravy a třech samostatných hodinách praktické jízdy po dopravním hřišti, připravováni na možnost samostatné účasti v silničním provozu, po splnění věkové hranice 10 let.

Další projekty

Ovoce do škol

- Naše škola se účastní projektu Ovoce do škol, který je spolufinancovaný z prostředků Evropské unie
- Více informací zde: <http://zskamenacky.cz/uvodni-stranka/projekty/>

- **3H Spolupráce s pedagogickými i nepedagogickými pracovníky školy**

- Při řešení problémů spolupracuje ŠMP s VP, vždy uvědomí vedení školy a domluví se s nimi na dalším postupu. ŠMP ve spolupráci s VP vede rozhovory se žáky, šetří problémy. ŠMP vždy pořizuje zápis, který elektronicky zasílá vedení školy a fyzicky archivuje v dokumentaci ŠMP. V závažných případech svolává VP výchovnou komisi, kde je přítomen ŘŠ nebo jeho zástupce, VP, ŠMP a TU, případně školní psycholog, speciální pedagog, zástupce z OSPOD a další organizace. Zprávy z preventivních a intervenčních

programů jednotlivých tříd zasílá ŠMP vedení školy a originály zakládá do své dokumentace.

- ŠMP předává třídním učitelům nabídku preventivních programů, konzultuje s nimi rizikové chování žáků, v případě potřeby spolupracuje s třídním učitelem na řešení problému (vyšetřování, beseda s dětmi, analýza stavu ve třídě pomocí dotazníků, doporučuje vhodné řešení situace, předává kontakty na odborná pracoviště).
- Pedagogičtí pracovníci školy jsou na pedagogické radě seznámeni s PPŠ. Metodik prevence je seznamuje s aktuálními tématy na pedagogických radách. Pedagogové se mohou na metodika prevence obracet o informace, rady, materiály, spolupráce při výběru preventivních programů.
- ŠMP zajišťuje odborné semináře pro pedagogické pracovníky.
- Pokud nepedagogický pracovník (školník/uklízečka) zaznamená u žáků nějaký typ rizikového chování, ve většině případů tuto skutečnost sdělí ihned buď třídnímu učiteli, nebo kterémukoli pedagogovi.

• **3Ch Spolupráce s rodiči**

Škola nabízí rodičům v průběhu roku několik akcí:

- Vánoční jarmark představuje tradiční akci školy pro rodiče. Žáci vytvoří výrobky, které pak prodávají, výtěžek jde do Nadačního fondu školy. Na jarmarku se sejdou rodiče, prarodiče, kamarádi, bývalí žáci školy, učitelé a mnoho dalších.
- Dny otevřených dveří
- Beseda s ředitelem školy
- Edukativně stimulační skupinky pro žáky a rodiče předškoláků
- Kamenačkyáda – sportovně zábavné odpoledne organizované žáky a rodiči
- Žákovský parlament – schází se dle potřeby, minimálně jedenkrát za 2 měsíce, úkoly parlamentu jsou tři – pomáhat řídit, pomáhat řešit, pomáhat šířit informace zástupci jednotlivých tříd (předseda, místopředseda), zve se vedení školy, řeší se aktuální témata, např. kvalita obědů, stojany na kola. Již mnoho se díky parlamentu podařilo vylepšit, vyřešit a změnit k lepšímu. Parlament vede Mgr. Martin Holomek.

• **3I Monitoring a evaluace**

- ŠMP eviduje veškerou dokumentaci týkající se rizikového chování, preventivních i intervenčních aktivit. O každém šetření pořizuje zápis do deníku ŠMP, zápis pak přepisuje do elektronické podoby a zasílá vedení školy a VP. Zprávy z preventivních a intervenčních programů ukládá do své dokumentace, elektronickou verzi přeposílá vedení školy.

Vyhodnocuje PPŠ a zprávu předkládá řediteli školy, který ji použije do výroční zprávy školy.

- **3J Přílohy PPŠ:**

Příloha č. 1 - Krizový plán školy

- a) Postup školy při řešení rizikového chování žáků**
- b) Program proti šikanování**
 - i) Program proti šikanování
 - ii) Přímé a nepřímé signály šikanování
 - iii) Stadia šikanování
 - iv) Literatura, webové stránky, kontakty
 - v) Příklady šikanování
 - vi) Informační leták pro žáky ZŠ a pro studenty SŠ

Preventivní program školy pro rok 2017/2018 projednala a schválila pedagogická rada dne 4. 9. 2017.

zpracovala: Mgr. Tereza Langová

.....

Mgr. Jiří Šebela
ředitel školy

1) Krizový plán školy

a) POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ ŽÁKŮ

Příloha PPŠ

Zpracováno podle Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zřízeních, č. j. 21291/2010 – 28.

Postup školy při výskytu nebo užití alkoholu ve škole

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo je v konzumaci alkoholu podporovat.

- (1) Školním řádem škola stanovuje zákaz užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných.
- (2) Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.

Konzumace alkoholu ve škole

- (1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- (2) Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- (3) Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- (4) V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
- (5) Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu

školy: O události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.

(6) V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.

(7) Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností vyžadovat pomoc.

(8) Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.

(9) Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.

(10) V případě uživatelova zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

(11) Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit opatření stanovené školním řádem. Za rizikové a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.

(12) V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce nebo zletilého žáka s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.

(13) Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Nález alkoholu ve škole

(1) V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy alkohol**, postupují takto:

- a) Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
- b) O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- c) Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.
- d) Zpracují stručný záznam o události.

(2) V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka alkohol**, postupují takto:

- a) Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- b) O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- c) O nálezů sepíše stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomný ředitel školy nebo jeho zástupkyně. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.
- d) O nálezů vyrozumí zákonného zástupce žáka, a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i orgán sociálně-právní ochrany dítěte, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností.

e) V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

Postup školy při výskytu a konzumaci tabákových výrobků ve škole

Ve vnitřních i vnějších prostorách všech typů škol je zakázáno kouřit. Kouřit zde nesmějí žádné osoby a není možné ani zřizovat kuřárny nebo místa pro kouření vyhrazená.

(1) Prostory školy jsou označeny viditelným textem doplněným grafickou značkou zákazu kouření. Takto jsou označeny vnitřní i vnější prostory.

(2) Školním řádem je kouření v prostorách školy zakázáno a stanovena opatření za jejich porušování.

Konzumace tabákových výrobků ve škole

(1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

(2) Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

(3) Pedagogický pracovník dále o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy.

(4) V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.

(5) V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce nebo jiných subjektů vyžadovat pomoc.

(6) Z konzumace tabákových výrobků ve škole budou vyvozená opatření stanovená školním řádem.

Postup školy při výskytu, užití nebo distribuci návykových látek

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek (dále jen NL), a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

(1) Školním řádem škola stanovuje zákaz užívání NL a jejich distribuci a přechovávání. Současně stanovuje zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem. Školním řádem stanovuje rovněž tyto sankce za porušení zákazu: napomenutí třídního učitele, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy. Porušení zákazu bude vždy projednáváno na pedagogické radě za účelem hodnocení klasifikace chování žáka.

(2) Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení NL a jedů podle § 283 až 287 trestního zákona a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Konzumace NL ve škole

- (1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci NL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- (2) Návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat. O události se sepíše stručný zápis s vyjádřením žáka. Tento zápis založí školní metodik prevence a vyzumí vedení školy.
- (3) Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- (4) V případě, kdy je žák pod vlivem NL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
- (5) Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyzumí vedení školy.
- (6) V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyzumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- (7) V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyzumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- (8) Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyzumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
- (9) Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval NL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy). Zákonný zástupce má právo se písemně vyjádřit k této skutečnosti a postupu školy.
- (10) Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- (11) V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
- (12) Z konzumace NL ve škole je třeba vyvodit opatření stanovená školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. **Distribuce je trestným činem, užívání NL je porušením školního řádu.**
- (13) Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za rizikové a protiprávní jednání.
- (14) V případě podezření na intoxikaci žáka může ve výjimečných indikovaných případech pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost NL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, resp. žáka staršího 18 let s orientačním testováním žáka na přítomnost NL. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem, jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.
- (15) Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem NL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Distribuce NL ve škole

(1) Distribuce NL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.

(2) Přechovávání NL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.

(3) Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci NL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.

(4) Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.

(5) Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsáním níže.

Nález NL ve škole

A. V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- (1) Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- (2) O nález ihned uvědomí vedení školy spolu s písemným záznamem
- (3) O nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.
- (4) V případě časové překážky na straně Policie se doporučuje za přítomnosti dalšího pedagogického pracovníka vložit látku rukavicemi do obálky, napsat datum, čas a místo nálezu. Obálku přelepit, opatřit razítkem školy, podpisem a uložit do školního trezoru. Následně předat Policii.

B. V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- (1) Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- (2) O nález ihned uvědomí vedení školy.
- (3) O nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.
- (4) O nález sepiší pracovníci školy stručný zápis s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena a s uvedením data, místa a času nálezu a jména žáka. Pokud žák odmítá zápis podepsat, uvede pracovník školy tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomný ředitel školy nebo jeho zástupkyně.
- (5) V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

C. V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že některý z žáků má nějakou NL u sebe, postupují takto:

- (1) Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu, respektive provinění v případě nezletilých osob, nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
- (2) Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce nezletilého žáka.

(3) Žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věci.

Postup při řešení záškoláctví

Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni dokládat důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem a to takto:

1. Zákonný zástupce žáka je povinen omluvit nepřítomnost svého dítěte ve vyučování nejpozději do třetího dne třídnímu učiteli.
2. V případě častých absencí (nad 130 hodin) bude třídní učitel vyžadovat potvrzení lékaře.
3. V případě předem známé absence je žák povinen tuto skutečnost sdělit svému třídnímu učiteli.

Postup při neomluvené absenci

O neomluvené či zvýšené absenci informuje třídní učitel školního metodika prevence nebo výchovnou poradkyni.

Neomluvenou absenci do součtu 10 hodin řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce žáka pozván doporučeným dopisem. Třídní učitel projedná důvod nepřítomnosti žáka a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti a upozorní na povinnost stanovenou zákonem.

Seznámí zákonného zástupce s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. Provede zápis z pohovoru, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem žáka. Zákonný zástupce žáka zápis podepíše a obdrží kopii zápisu.

Při počtu neomluvených hodin nad 10 svolá ředitel školy výchovnou komisi, které se účastní ředitel školy, zákonný zástupce žáka, třídní učitel a výchovný poradce či metodik prevence. Pozvání zákonných zástupců žáka na jednání se provádí doporučeným dopisem. O průběhu jednání se provede zápis, který zúčastněné osoby podepíší.

V případě, že neomluvená absence žáka přesáhne 25 hodin, ředitel školy bezodkladně pošle oznámení o pokračujícím záškoláctví s náležitou dokumentací příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu. Tato ohlašovací povinnost vychází z platné právní úpravy.

Postup školy při výskytu poruchy příjmu potravy, sebepoškozování

1. Včasná intervence u rizikových jedinců (rychlé zhubnutí, zvracení s jakoukoli argumentací,...).
2. Pedagogický pracovník není terapeut. Zprostředkuje zpětnou vazbu dítěti a rodině o některých jídelních zvyklostech dítěte. I když dítě nechodí do školní jídelny. Zprostředkovat kontakt s psychologem nebo lékařem.
3. Platí i v případě sebepoškozování dítěte.
4. Kdo řeší a s kým spolupracuje:
 - třídní učitel
 - pedagogický pracovník
 - vedení školy

- pediatr
- rodiče
- školní metodik prevence, výchovný poradce
- PPP Sládkova 45, Brno, tel.: 548 526 802
- Centrum Anabell, Masarykova 37, Brno, tel.: 542 214 014

Postup školy při výskytu závislosti na politickém nebo náboženském extremismu, sekty, EMO aj.

- jednání se žákem (žáky)
- jednání s rodiči (při signálech, že se žák účastní těchto aktivit nebo tíhne k některému náboženskému nebo extremistickému hnutí, sektě)
- doporučení a kontakt na odborníky: Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti, PPP Brno, Sládkova 45, tel.: 548 526 802
- další řešení není v kompetenci školy!
- Zápis

Postup školy při výskytu rizikového sexuálního chování, pohlavního zneužívání

- uvědomíme vedení školy
- jednání se žákem (žáky)
- jednání se svědky (informátorem)
- jednání s obětí
- ŘŠ informuje rodiče
- ŘŠ informuje Policii ČR
- Ochrana oběti
- práce se třídou

Postup školy při výskytu domácího násilí a CAN (syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

- při podezření, že je žák vystaven takovému jednání informuje ŠMP ředitele školy nebo jeho zástupce
- ŘŠ informuje ošetřujícího lékaře, OSPOD a Policii ČR
- Jednání se svědky (informátorem)
- jednání se žákem (žáky), individuální přístup
- kontakt na odbornou pomoc oběti
 - Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti, PPP Brno, Sládkova 45, tel.: 548 526 802
 - SVP HELP ME, Bořetická 2, Brno, tel.: 544 216 178
 - Spondea, Sýpka 25, Brno, tel.: 541 213 732

Postup školy v případě školního úrazu

– **podrobně zpracováno ve směrnici BOZP která se nachází na sekretariátu školy**

základní body:

- povinnost žáků okamžitě nahlásit jakýkoli úraz pedagogovi nebo pedagogickému pracovníkovi
- učitel ošetří úraz, v případě vážnějšího úrazu volá ihned záchrannou službu
- informace rodičům
- zápis do knihy úrazů

Postup řešení rizikového chování žáků ve škole schválila pedagogická rada 28. 8. 2015

b) PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

i) Program proti šikanování

-příloha Minimálního preventivního programu

Školní program proti šikanování vychází z následujících dokumentů:

Metodické doporučení k prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, MŠMT č.j. 21291/2010-28.

Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školských zařízeních.

Metodický pokyn Ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č.j. 22294/2013-1.

Tvorba a realizace: všichni pedagogičtí pracovníci MŽŠ Kamenačky

Zodpovídá: ředitel školy: Mgr. Jiří Šebela

Koordinace a sestavení: školní metodička prevence, Mgr. Veronika Habánová

Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje

i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou

skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Za šikanování se nepovažuje škádlení a agrese, která nemá znaky šikanování (opakování, záměrnost atd.). Například, když se tzv. „poperou“ dva přibližně stejně silní žáci.

Odpovědnost školy chránit děti před šikanou

Škola má jednoznačnou odpovědnost za své žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství
- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že ohrožuje svým chováním samo sebe

Školní program proti šikanování je nejúčinnějším způsobem, jak ochránit děti před šikanou. Zahrnuje v sobě metody řešení a další opatření zaměřená přímo na nápravu šikanování. Navazuje na všeobecnou prevenci rizikového chování ve škole a tedy na školní PPŠ.

Ředitel školy je orientován v metodice, organizaci a právní problematice šikanování a vytváří příznivé podmínky pro metodičku prevence vyškolenou v problematice na řešení šikany a iniciuje rozvíjení školního programu proti šikanování.

Základní komponenty školy pro řešení šikany

1. zmapování situace ve škole – analýza a evaluace
2. motivování pedagogů pro účinnou prevenci i řešení šikany
3. společné vzdělávání a supervize všech pedagogů v oblasti prevence šikany
4. ustanovení preventivního týmu (výchovné komise): ředitelka školy, zástupci třídních učitelů z 1. a 2. stupně, školní metodička prevence, výchovná poradkyně
5. společný postup při řešení šikanování (dva základní scénáře)
6. primární prevence v třídních hodinách
7. primární prevence ve výuce
8. primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování

9. ochranný režim (demokraticky vytvořený smysluplný školní řád, účinné dohledy učitelů)
10. spolupráce s rodiči (seznámení s nekompromisním bojem školy proti šikaně na webových stránkách, pomocí informativního dopisu a při třídních schůzkách)
11. školní poradenské služby poskytované výchovnou poradkyní a metodičkou prevence
12. spolupráce se specializovanými zařízeními (PPP, SVP, orgán sociálně- právní ochrany dětí, Policie ČR, speciální pedagogové, psychologové, pediatr)
13. vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany, kdy se jí účastní žáci z různých škol).

Postup řešení při výskytu šikany ve škole

Školní metodička prevence po konzultaci s preventivním týmem, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu.

Z tohoto důvodu má škola vypracované dva scénáře pro řešení šikany.

První scénář je určen pro řešení počáteční obyčejné šikany. Důvodem je fakt, že těchto obyčejných počátečních šikan je nejvíce a tvoří obrovské podhoubí pro rozbuzení pokročilých a neobvyklých šikan. Druhý scénář je určený k řešení výbuchu skupinového násilí, tzv. školního lynčování. V tomto případě nelze čekat na odborníka-specialistu, protože je oběť ohrožena bezprostředně na zdraví a později je většinou nemožné případ vyšetřit. Škola proto nejprve zakročí sama, vyřeší akutní problém a později jej řeší za pomoci odborníka.

Scénář pro obyčejnou počáteční šikanu

1. odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
2. rozhovor s informátory a oběťmi
3. nalezení vhodných svědků
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory)
5. ochrana oběti
6. předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - a. rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
 - b. rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
7. realizace vhodné metody:
 - a. metoda usmíření
 - b. metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)
8. třídní hodina:
 - a. efekt metody usmíření
 - b. oznámení potrestání agresorů
9. rozhovor s rodiči oběti
10. třídní schůzka
11. práce s celou třídou

Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – Poplachový plán pro tzv. školní lynčování

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory
8. nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi)

D. Léčba

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

Nápravná opatření

1. Škola použije pro zastavení násilí agresorů běžná, ale i mimořádná nápravná opatření:
 - výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy)
výchovná opatření navrhuje preventivní tým a schvaluje pedagogická rada
 - snížení známky z chování
 - převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek)
 - ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu
 - ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu
2. Dále pracujeme s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučíme zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů, případně převedení do jiné třídy.

3. Pro nápravu situace ve skupině vždy pracujeme s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina) apod.

4. Při nápravě šikanování bude situace projednaná s rodiči agresora i oběti, vždy odděleně. Jednání s rodiči budou přítomni: vedení školy, výchovná poradkyně, metodička prevence, třídní učitel. Rodiče budou informováni o závěrech a zjištěních školy a domluví se na dalších opatřeních. Škola volí taktický přístup, všechny informace jsou důvěrné. V případě zájmu rodičů nabídne škola rodičům agresora i oběti odbornou pomoc. Kontakty jsou k dispozici u ŠMP.

Spolupráce se specializovanými institucemi

1. Při předcházení případům šikany a při jejich řešení spolupracuje vedení školy, školní metodička prevence, výchovná poradkyně s dalšími institucemi a orgány zejména:

- *v resortu školství* – s PPP, SVP, speciálně pedagogickými centry (v případě integrovaných dětí na běžných školách);
- *v resortu zdravotnictví* – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie;
- *v resortu sociální péče* – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

2. Při poskytování poradenských služeb, např. při intervenčních programech předem informujeme žáky, včetně jejich zákonných zástupců. Využíváme informovaný souhlas. Výstupem práce externí odborné instituce je vždy písemná zpráva s adekvátními informacemi. Aby byly pro školu informace relevantní, dohodne vždy před započítím poradenských obsah a rozsah práce.

3. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

4. Ředitel školy oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

Společenství proti šikaně, www.sikana.org
E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz
Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

Kontakty

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz
Internet poradna, www.internetporadna.cz
Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz

ii) Přímé a nepřímé signály šikanování

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmouvání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

POZN: (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť konflikty v době adaptace nových žáků nejsou vzácností!)

Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem;

- dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

iii) Stadia šikanování

Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011)

Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

- **První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je se dělají „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi „otloukánka“. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.**

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace ...

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Svým způsobem platí „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

iv) Literatura

1. Literatura pro oblast školního šikanování

Základní literatura

- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Poznámka: Pro pracovníky v ústavní a náhradní rodinné péči může být užitečná kapitola Pastřácké šikany v knize Bolest šikanování (Portál, 2001, 2005).

Doporučená literatura (knihy, sborníky, studie, závěrečné zprávy)

- Kavalír, A. (Eds.) (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013). Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář, M. (2012). Net story: Příběhy ze světa internetu. Praha: NCBI.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2009). Skrytá podstata Hradeckého školního programu proti šikanování. In: Phillipová, L., Janošová, P. (Eds.) Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference v Praze 19.3. 2009. Praha: Tribun EU.
- Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.
- Kolář, M. (Ed.) (2004) Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PdF UP 30.3. 2004. Praha: Společensví proti šikaně. 10-12.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.
- Kolektiv autorů (2012). Elektronická šikana a jak jí řešit. (Metodický materiál.) Praha: NCBI.
- Kopecký, K., Krejčí, V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net Univerzity. [cit. 2.12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- Krejčí, V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2.12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.
- Phillipová, L., Janošová, P. (Eds.) (2009). Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference konané 19. 3. 2009 v Praze. Brno: Tribun EU.
- Rogers, V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál.

- Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál.

Doporučená literatura (časopisy)

- Kolář, M. (2010). Bolest kyberšikany. Informační bulletin 1. Úřad pro ochranu osobních údajů.
- Kolář, M. (2010). Ve škole: Šikana, nebo jen škádlení? Psychologie dnes 2 (16), 56-59.
- Kolář, M. (2009). Šikana v mateřské škole: diferenciální diagnostika – jak rozlišit šikanování od škádlení? Řízení mateřské školy (20. aktualizace). Praha: nakladatelství dr. Josef Raabe.
- Kolář, M. (2009). Zlo či dobro, šikanovanie alebo doberanie? In: Sociálna prevenci 1. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanování. Perspektivy. In: Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina, 3.
- Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18.
- Kolář, M. (2005) Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7.
- Miovský, M. a kol. (2012). Návrh doporučené struktury MPP prevence rizikového chování pro ZŠ. Praha: Klinika adiktologie 1.LF KU

v) Příklady šikanování

1. Případ: Zpověď oběti počátečního stadia šikanování

(doslovný přepis)

- nadávaj mi
- dělaj mi naschvály
- maj na mne poznámky když přijdu po nemoci
- rejpať do mne
- když se učitel rozhoduje koho vyzkoušet tak mu poraděj mne
- když nejsem ve škole říkaj učitelům, co není pravda
- když něco provedou, snaží se to svalit na mne
- když se učitel zeptá jestli někdo má tahák, hned se všichni ozvou, že mám já
- vo hodině, když písemka, tak zničeho nic se ozve abych neopisoval
- všichni maj strašnou radost když dostanu špatnou známku
- když jsem služba, tak všichni udělaj ve třídě nepořádek
- nepouští mne mezi sebe když si povídají
- když si řeknu o sešit tak řeknou, že ho nemají dopsanej a pak ho pučej někomu jinýmu

- ve frontě na oběd mne předbíhají
- když je ve třídě smrad tak hned řeknou že jsem si prd
- povyšují se nade mne
- Nic mi nepučej
- když něco udělám, hned to všem řeknou
- plivnou mi na židli a na všechny ostatní, abych si nemohl najít jinou
- na výtvarce si ode mne vezmou štětec a nic mi neřeknou a maj z toho strašnou srandu, když ho hledám
- když v matice někdo počítá na tabuli, tak mu raděj a řeknou mu i výsledky. Ale mně ne. Když už mi poraděj, tak špatně
- někdy mi tašku zamknou do skříně a říkaj že od ní nemaj klíč
- když se učitel zeptá kdo chybí tak místo mého jména řeknou nějakou nadávku

2. Případ: „Premiantka třídy“ – za určitých okolností se může stát obětí šikany kterékoliv dítě.

Půvabná třináctiletá dívka, premiantka třídy závodně hrající tenis, se stala terčem kritiky a nemilosti skupiny spolužáků. Nedokázala se zapojit do společné zábavy, snad působila poněkud křečovitě a byla příliš orientována na výkon. To však neopravňovalo zdatného a oblíbeného chlapce, aby jí dlouhodobě fyzicky ubližoval. Jelikož ale ona byla zdatná a odvážná dívka, pokoušela se mu někdy postavit a vrátit mu způsobené příkoří, ovšem proti jeho brutalitě neměla šanci. Schytala od něj tvrdé rány a kopance. Nikdo se jí nezastal. Po takovém střetu často plakala. Rodiče a učitelé se nikdy o jejím trápení nedověděli. Obětí agresivity tohoto „gentlemana“ se krátkodobě staly dvě další dívky s výborným prospěchem.

Po příchodu nového žáka, který byl jednoznačně nejsilnější a přitom povahově mírný a jemný, násilí zmíněného chlapce ustalo.

Je zajímavé, že dívka, která se mi s tímto příběhem svěřila a kvůli níž jsem navázal spolupráci s mimořádně obětavou výchovnou poradkyní, si po delší době téměř na nic nevzpomněla. Její bolestivé vzpomínky byly vytěsněny mimo vědomou oblast.

Kolář M. (2005) Bolest šikanování. Praha: Portál, 2005

vi) Informační leták pro žáky ZŠ a pro studenty SŠ

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál.

Víš o někom, kdo je šikanován, a je ti ho líto.

**PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA UČITELEM, KTERÉMU DŮVĚŘUJEŠ
(ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE, ŠKOLNÍM PSYCHOLOGEM,
VÝCHOVNÝM PORADCEM).**

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje, nebo to prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Ale může ti znepříjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímali si tě.

Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší.“ Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct, je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- Obrat' se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.
- Svěř se svým rodičům.
- V případě, že nenajdeš odvalu říct to ani svým rodičům, zavolej na pražskou Linku bezpečí, telefon 116 111. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.